

Januaripartiernas nya budget liknar mest ett fumligt sätt att göra slut

Dagens Nyheter den 23 september 2020

Aldrig tidigare har jag sett en statsbudget där så mycket information saknas. Den är helt enkelt inte färdig.

När samarbetet mellan Socialdemokraterna, Liberalerna, Centerpartiet och Miljöpartiet presenterades i januari 2019, hörde jag till optimisterna. I Sverige har många viktiga reformer kommit genom blocköverskridande samarbete. Samarbetspartierna startade också ett omfattande utredningsarbete, vilket bidrog till min optimism: Grundliga utredningar främjar pragmatism och kan bidra till att olika partier får en gemensam verklighetsbild.

Efter ett och ett halvt år med januariavtalet är det svårt att behålla optimismen. Ett tydligt orostecken kom när utredningen om anställningstryggheten presenterade sina slutsatser i början av sommaren. Utredningen hade tyvärr inte getts något brett mandat att fundera kring anställningstrygghet på framtidens arbetsmarknad. I stället var instruktionerna att utredningen skulle föreslå utökade undantag från rådande system, det vill säga från principen om sist in, först ut.

Utredningen gjorde exakt detta, men likväl fick dess förslag genast från kritik från Socialdemokraterna. Plötsligt omtolkades överenskommelsen om att behålla en ”grundläggande maktbalans mellan fack och arbetsgivare” till att rådande balans mellan parterna inte fick rubbas alls.

När det började släppas nyheter om budgetpropositionens innehåll, kom ytterligare tecken på problem i samarbetet mellan regeringen och stödpartierna. Svunnen är den tid då regeringen höll på innehållet i statsbudgeten för att på släppdagen presentera dess innehåll som ett samlat grepp. I år har innehållet portionerats ut som godisbitar för de olika samarbetspartierna att hålla presskonferens kring, där de kan beskriva sina förhandlingssegrar.

Särskilt nyfiken blev jag när Centerpartiet och Liberalerna yvdes över att budgeten skulle innehålla betydande skattesänkningar på arbete. Hade dessa två partier alltså lyckats etablera en samsyn med Socialdemokraterna i inkomstskattefrågor? Det var inte helt lätt att avgöra, ty medan ekonomisidorna trumpetade ut hur många miljarder som skatten totalt skulle sänkas med, var det svårare att hitta detaljer kring politikens utformning.

I pressmeddelandet från finansdepartementet blinkar flera varningslampor. Socialdemokraterna har accepterat den sänkta skatten på arbetsinkomster endast som en tillfällig åtgärd på grund av ökade arbetskostnader till följd av pandemin. Åtgärden beskrivs som ”både en kompensation och en konjunkturstimulans som i sin tur ska bidra till fler i arbete och fler arbetade timmar”. Dessutom ska skattereduktionen ”ha en tydlig låginkomsttagarprofil och vara helt utfasad vid som högst 50.000 kronor i månaden”.

Som nationalekonom började jag undra vad det är för skapelse partierna har kokat ihop. En skattesänkning med låginkomsttagarprofil som fhas ut vid högre inkomster kommer nämligen att ge

vissa grupper sänkt marginalskatt samtidigt som andra grupper får högre marginalskatt. Dessutom ska skattesänkningen vara tillfällig och betalas ut som en klumpsumma sommaren 2022. Detta låter inte som ett genomtänkt politiskt förslag, mer som att partierna har kompromissat om att införa en tulipanaros.

Inte ens när själva budgeten presenteras framgår detaljerna: "Den exakta utformningen av skattereduktionen är inte klar och därmed är fördelningseffekten av reformen inte beräkningsbar", står det under diagrammet som ska illustrera budgetens fördelningseffekter. De beräkningar av genomsnittlig skatt och marginalskatt i olika inkomstintervall som brukar finnas i budgetar lyser också med sin frånvaro.

I budgeten föreslås dessutom att den höjda a-kassan – som först lanserades som en akut krisåtgärd – ska förlängas ytterligare två år. Trots att budgeten är på 700 sidor, har det inte funnits tid, utrymme eller vilja att räkna på vad en högre a-kassa i två år betyder för arbetslöshet, sysselsättning och arbetade timmar.

Varför saknas allt detta i budgeten? Det beror naturligtvis inte på att finansdepartementets tjänstemän plötsligt blivit lata eller glömt bort hur man gör. Mer troligt har de på grund av tidsbrist eller politiska signaler hindrats från att göra sitt jobb och tvingats släppa ifrån sig en budget som trots sin enorma omfattning är den minst informativa svenska budgetproposition som jag någonsin läst. Den är helt enkelt inte färdig.

Hur kunde det bli så här? Här är min gissning: Partierna är uppenbart inte eniga om alla detaljer. På flera centrala punkter – exempelvis synen på drivkrafterna för arbete – är de inte heller eniga om den övergripande färdriktningen. Med nöd och näppe har de fått ihop något som liknar en budgetproposition genom att enas om ungefär vad saker och ting ska få kosta.

En mer cynisk tolkning är så klart också möjlig: Det vi ser i denna budgetproposition är inte ett samarbete, utan ett fumligt sökande efter skäl att göra slut. I så fall – ju förr, desto bättre.

Andreas Bergh